

מידע היסטורי (ליד "קשת הזכרון")

ברחוב פרידריך 27 של היום, עמד מאז שנת 1818 בית הכנסת. לפני כן קיימה הקהילה היהודית של מורס את תפילותיה בבתיים פרטיים. לראשונה מוזכרים יהודים במורס בשנת 1613. ובשנת 1723 חיו כאן אחת-עשרה משפחות. ראש הקהילה הראשון, הרץ לוי, נקבר בשנת 1774 בבית הקברות היהודים בקרפלד. בית הקברות היהודי ברחוב Klever (בית הקברות במורס) נפתח רק בתחילת המאה ה-19.

בשנת 1818 רכשה הקהילה היהודית בעיר העתיקה שני בתים. באחד מהם שוכנו הן השמש של בית הכנסת והן אולם ההתכנסות, הבית האחר שימש כבית כנסת. בכניסה היה שלט שהנציח את החיילים היהודים יוצאי מורס שנפלו במלחמת העולם הראשונה. היות והקהילה לא יכלה להרשות לעצמה להעסיק רב, מילא המורה בבית הספר היהודי גם את תפקידי הרב. המורה האחרון היה ליאופולד פרוהזין Frohsinn (יילד 1888). הוא ומשפחתו נרצחו באושוויץ. בית הספר היסודי היהודי שוכן בבנין בית הכנסת מאז 1850.

לקראת סוף המאה ה-19 נשכרו עבור בית הספר חדרים במבנה שנקרא Dreigiebelhaus שנמצא ב-Neumarkt. ב-1932 ביטל בעל הבית את חוזה השכירות. עוד לפני 1933 היו במורס מהומות אנטישמיות.

ביום שישי הטוב (ערב חג הפסחא הנוצרי) בשנת 1927, חולל בית הקברות היהודי בפעם הראשונה. ב"ליל הבדולח" בשנת 1938 חדלה הקהילה היהודית מורס להתקיים. בשעות הבוקר המוקדמות של ה-10 בנובמבר חדרו חברי ה-SA לבית הכנסת, ניפצו את החלונות, הרסו את הריהוט, חיללו וגזלו את כלי הקודש, שרפו את ספרי התורה. היות והבניה בעיר העתיקה היתה צפופה מאד, נמנעה הצתת בית הכנסת מחשש להצית גם מבנים אחרים. הכניסה נחסמה בקרשים, עליהם היה כתוב: "דיר תלמודי זה סגור לנצח". המבנה שימש מאז למטרות חולין ובמסגרת שיפוצי העיר העתיקה הרסו את המבנה ב-1975.

מאז 1987 משמשת רפליקה של קשת הכניסה לבית הכנסת לשעבר כאתר זיכרון. הפסוק "פתחו לי שערי צדק" מספר תהילים קי"ח נחרת בה בעברית ובגרמנית. בצד הפנימי של הקשת נחרתו שמות 180 קורבנות השואה ממורס. שם הרחוב העובר ליד קשת בית הכנסת לשעבר, נקרא על שם ראש הקהילה האחרון, ד"ר הרמן באהר (יילד 1882).

בכל שנה ב-9 בנובמבר, יום הזיכרון ל"ליל הבדולח" של שנת 1938, מקיימת האגודה לשיתוף פעולה נוצרי-יהודי בשיתוף עם עיריית מורס ועם בתי ספר שונים, עצרת זכרון.

Bildunterschriften

בית הכנסת ברחוב פרידריך (הבית השני משמאל)

הכניסה לבית הכנסת ברחוב פרידריך

ליאופולד פרוהזין

ילדים יהודיים בחגיגת פורים בבית הכנסת, 1930.